

Fælles Anvendelse af Landbrugsmaskiner.

Den 4. August holdt Sekretær *Viggo Andersen*, De samv. danske Husmandsforeninger, et Radioforedrag om ovennævnte Emne. Foredraget gengives her i en noget udvidet Form.

Af Sekretær *Viggo Andersen*.

Et af de Problemer, der har optaget Landmændene stærkest i indeværende Sommer, er Vanskeligheden ved at skaffe den fornødne Arbejdskraft. Det er derfor naturligt, at Tankerne beskæftiger sig med de Muligheder, der foreligger eller kan komme til at foreligge for at afhjælpe denne Mangel.

Teknikken og Maskinanvendelsen har gennem de sidste halvhundrede Aar erstattet en stor Del af den menneskelige Arbejdskraft — ogsaa inden for Landbruget. Det aktuelle Spørgsmaal er, om yderligere Maskinanvendelse kan raade Bod paa Folkeholdsvanskelighederne.

Selv om det maaske er tvivlsomt, at yderligere Maskinanvendelse kan erstatte den menneskelige Arbejdskraft i nogen større Udstrækning — der er vistnok stillet for store Forhaabninger til dette — saa er der dog Grund til, ogsaa ud fra andre Synspunkter, at se paa Problemet med den største Interesse.

Skal Landbruget kunne konkurrere med andre Erhverv om Arbejdskraften, bliver det nødvendigt at gøre Arbejdet ved Landbruget baade lettere og mere behageligt, og det kan gøres ved yderligere Mekanisering og Rationalisering. Dette gælder ikke alene for de større Landbrug, men det er lige saa vigtigt at lette Arbejdet for Brugere i de mindre Bedrifter. De har ikke Besvær med at skaffe sig Arbejdskraft, men for dem drejer det sig om en Lettelse af det daglige Arbejde for derigennem at opnaa Tid og Kræfter til at beskæftige sig mere med en hel Række af de faglige og samfundsmæssige Opgaver og Problemer, som Nutidens Landmænd stilles overfor.

Øget Anvendelse af tekniske Hjælpemidler i Landbruget vil derfor blive et af de Problemer, som i den kommende Tid vil kræve sin Løsning.

Opgaven omkring dette Problem er flersidig.

For det første maa Teknikken afpasses efter Landbrugets Krav og ikke omvendt. Det er naturligt, at de største Brug har været det bedste Marked for Maskinfabrikanter og Forhandlere, og som Følge deraf er de allerfleste af de Maskiner, der fremstilles, afpasset efter de største Landbrugs Krav.

De mindre Landbrug har i alt for stor Udstrækning været Aftagere af udrangerede Maskiner fra de større Brug. Det har for Smaabrugene været en baade dyr og urationel Maade at dække deres Behov for Teknik paa. Der maa lægges større Vægt paa at fremstille Maskiner og Redskaber, som er afpasset efter Brugsstørrelse og bestaaende Trækkraft. Med de over 100 000 Smaabrug her i Landet skulde der ogsaa være et godt Marked for passende Redskaber og Maskiner til disse Brug.

Det andet Spørgsmaal, der melder sig, er Anskaffelsen og i mange Tilfælde Installeringen af de tekniske Hjælpemidler.

Paa en lang Række Omraader har Landmændene selv forstaaet at tage Haand i Hanke med Omsætningen af deres Produkter og de Hjælpemidler, de har anvendt i Produktionen.

Paa det tekniske Omraade har noget tilsvarende ikke fundet Sted, men der kan ikke være nogen Tvivl om, at Landmændene ogsaa paa dette Omraade kunde have stor Fordel af at danne deres egen Indkøbsorganisation. Husmændene har i nogen Grad gennem Indkøbsforeningerne for mindre Jordbrugere taget Opgaven op.

Direktør *Fr. Nielsen*, Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger, oplyste ved den nylig afholdte Andelskongres i København, at en Slaamaskine, der i 1939 kostede ca. 350 Kr. at importere, blev solgt til Forbrugeren for ca. 660 Kr. Avancen fordelte sig med ca. 200 Kr. til Importøren og ca. 100 Kr. til Forhandleren. Disse Avancer passede i det store hele godt for alle mindre Maskiner. For større Maskiner som Selvbindere, Tærskværker o. s. v. var der en Avance paa ca. 40 pCt. Det Tærskværk, der i 1939 kostede ca. 8 500 Kr. at importere,

blev solgt til Forbrugeren for ca. 14 500 Kr. Importøravancen var ca. 3000 Kr. og Forhandleravancen ca. 3000 Kr.

Dir. Fr. Nielsen paaviste endvidere, at medens Salget af Landbrugsmaskiner beherskedes af et stærkt Kartel, saa er de 200 000 Købere af Landbrugsmaskiner ganske uorganiserede og savner enhver Mulighed for at øve nogen Indflydelse paa, hvilke Priser Sælgerne fastsætter paa Maskiner.

Her er et uopdyrket Omraade, hvor Andelsbevægelsen — evt. i Forbindelse med Landbrugsorganisationerne — burde gøre en Indsats.

Med Hensyn til Installeringen af Teknikken kunde man paa nogle Omraader tage ved Lære af vort Naboland Sverige, hvor de f. Eks. har Tilladelse til at tilslutte et elektrisk Hegn til en ganske almindelig Stikkontakt.

I det hele taget er der i Øjeblikket en Række Hindringer, som bør fjernes, saa Teknikken kan udnyttes fuldt ud paa den letteste og billigste Maade. Her er forøvrigt Landmændenes Indstilling undertiden en Hindring. Hvad mener man om følgende Eksempel fra en fynsk Landsby, hvor der blev oprettet Andelsvandværk. Andelshaverne skulde betale ikke alene faste Omkostninger, men ogsaa Forbrug efter Antallet af installerede Vandhaner. Resultatet blev, at kun de færreste fik det Antal Vandhaner, som der i Virkeligheden var Brug for. Flere af Husmødrene maatte stadig bære Vand til Køkkenet i en Spand.

Det største Problem bliver imidlertid selve Finansierings-spørgsmaalet.

Idealet for enhver dansk Landbruger er selv at eje og raade over et komplet teknisk Udstyr. Men det er dyrt, og Maskinholdet er da ogsaa en meget tyngende Post paa Udgiftssiden. Ifølge Det landøkonomiske Driftsbureau udgør Inventarkapitalen godt 7 pCt. af den samlede Landbrugskapital. Inventarkapitalen var saaledes i 1944 197 Kr. pr. ha i Gennemsnit for samtlige regnskabsførende Brug, varierende fra 261 Kr. i Smaabrugene til 149 Kr. paa de største Brug.

Som aarlig Driftsudgift er Inventarudgifterne ogsaa en tyngende Post. For 1944/45 63 Kr. pr. ha, varierende fra 76 i de

smaa Brug til 57 Kr. pr. ha for de mellemstore Brug. De største Brug 71 Kr. pr. ha. Samme Aar var Folkeholdsudgifterne 241 Kr. pr. ha. Inventarudgifterne er altsaa ca. $\frac{1}{4}$ af Folkeholdsudgifterne.

Skal Teknikken anvendes i fuld Udstrækning inden for Landbruget, vil det kræve en betydelig større Kapitalindsats end den allerede eksisterende, som iøvrigt er tyngende nok. Og skal Landmændenes Ideal opfyldes, hvor hver Ejendom har sin Maskinpark, vil det betyde en kæmpemæssig Kapitalinvestering, som Landbruget slet ikke kan magte. De store Brug kan i stor Udstrækning selv magte Opgaven, men Husmandsbrugene og mange Gaardmandsbrug kan umuligt selv løse Spørgsmaalet. Udnyttelsesgraden af Maskinerne bliver alt for ringe, og der kræves uforholdsmæssig store Maskinhuse.

Det er derfor ikke uden Grund, at man i Diskussionen og saa smaat i Praksis er begyndt at interessere sig for en eller anden Form for Fællesanvendelse af Landbrugsmaskiner.

Fællesanvendelse af Landbrugsmaskiner vil støde paa mange Vanskeligheder, og den største Vanskelighed vil sikkert vise sig at være af psykologisk Art. Danske Landmænd har oparbejdet en stærk Trang til at sætte en Ære i at kunne klare sig selv, hvilket i og for sig er særdeles prisværdigt. Det er dog et Spørgsmaal, om de ikke er blevet for stærkt selvhjulpne.

Ved Løsningen af det foreliggende Spørgsmaal bliver det nødvendigt at ændre sin Indstilling en Del.

Fællesanvendelsen af Landbrugsmaskiner kan organiseres paa flere Maader. Man kan tænke sig, at faa eller flere Naboejendomme slutter sig sammen for i Fællesskab at købe en eller anden Maskine, f. Eks. en Selvbinder eller et Tærskværk. Maskinen gaar paa Omgang hos Interessenterne, og Udgifterne til Vedligeholdelse deles efter Ejendommenes Høstareal. Denne Metode er allerede i stor Udstrækning praktiseret af Husmænd baade ved Anskaffelse af Selvbinder og Tærskværk.

Formen er i og for sig udmærket, naar det er Folk, der kan arbejde sammen, og der er god Vilje til Stede til at faa det bedste ud af Samarbejdet. Men alt for ofte støder Fremgangsmaaden paa den Vanskelighed, at der bliver Uenighed om,

hvorvidt den ene eller anden behandler Redskabet eller Maskinen paa forsvarlig Maade, og dette vil igen medføre Strid om, hvem der skal betale Reparationerne.

En anden Metode, som ikke er praktiseret endnu herhjemme, saa der kan siges noget om, hvorledes den virker, er Dannelsen af *Maskinparker*.

Der er enkelte Steder paabegyndt Dannelsen af saadanne Maskinholdsforeninger, men endnu har det ikke givet nogen praktisk Erfaring.

Saadanne Maskinparker kan rejses paa to Maader. Det kan være en eller flere private, som rejser Parken, eller det kan være de interesserede Landmænd, som i Fællesskab paa Andelsbasis opretter en Maskinholdsforening.

I første Tilfælde vil Maskinparken blive en ren Entreprenørforretning, hvor de enkelte Landmænd henvender sig for at faa et Arbejde udført. De har intet Ansvar for Parken. En saadan Løsning af Problemet kan byde paa visse Fordele, men med de Traditioner, dansk Landbrug har med Hensyn til Løsningen af en Række Fællesopgaver, vil det være naturligt, om Opgaven løses paa andelsmæssig Basis. Konsulent *Jørgen Pedersen*, Aarhus, har arbejdet en Del med dette Spørgsmaal, og han har ikke alene udarbejdet nogle Retningslinier og Love for en saadan Maskinholdsforening, men ogsaa opstillet nogle Kalkulationer over Udgifterne.

Det vil føre for vidt her at nævne alle de Maskiner, der skal findes i Maskinparken, men det kan lige nævnes, at Maskiner som Høvendere, Gødningsspredere, Roeoptagere, Kartoffeloptagere, motordrevne Plæneklippere og Hækklippere og flere andre Maskiner, som ellers ikke findes i de mindre og mellemstore Brug, naturligvis bør anskaffes. Ogsaa Vaskemaskiner bør forefindes. For de større Landbrug kan man sikkert i mange Tilfælde med Fordel være fælles om Traktorer.

Den hidtil praktiserede Form for Fællesskab om Maskiner, hvor to eller flere slutter sig sammen om at købe en Maskine, støder som nævnt paa visse Vanskeligheder med Hensyn til Opbevaring og Pasning. Økonomiske Vanskeligheder og det som oftest ukontraktlige Forhold Parterne imellem medfører,

at det ofte er vanskeligt at ophæve et paabegyndt Fællesskab om en Maskine.

En Andelsmaskinstation har Mulighed for at udelukke et Medlem, dersom det viser sig, at Medlemmet misbruger Maskinerne.

En Andelsmaskinstation maa have eget Maskinhus, og det bliver ogsaa nødvendigt med en fast Mand til at føre Tilsyn med Maskinerne og i flere Tilfælde betjene Maskinerne ved Brugen hos Medlemmerne. Han maa ogsaa føre Regnskab og forestaa Udlejningen til Medlemmerne.

I Forbindelse med Maskinstationen kunde der endvidere være Formalingsstation for Korn og Rense- og Bejdsningsanlæg for Saasæd. Man kunde endog gaa saa vidt, saa der var eget Reparationsværksted, ikke alene for Stationens egne Maskiner, men ogsaa for Landmændenes øvrige mindre Redskaber og Maskiner.

Skal dansk Landbrug klare sig i Konkurrencen ikke alene med Hensyn til Produktionen, men ogsaa med Hensyn til at fastholde Ungdommen og Arbejdskraften, maa der skabes mere tiltrækkende Arbejdsvilkaar. Øget Teknik vil blive nødvendig, og for Smaabrugene og Bønderbrugene maa der søges Udveje for at løse Problemet paa bedste og billigste Maade. Forsøget med Maskinholdsstationer maa gøres. Sverige er paa dette Omraade som med Andelsvaskerier foran os, og vi maa i Fremtiden drage Lære af de Erfaringer, der allerede er ved at blive gjort i vort Naboland.

Der er et kæmpemæssigt udækket Behov for Teknik inden for Landbruget. Vi maa bestræbe os for at støtte de Foranstaltninger, der gøres for at raade Bod paa denne Mangel. Den nye internationale Organisation, F A O, har bl. a. paa Programmet at skabe Balance mellem Landbrugsproduktionen og Industriproduktionen. Landbruget kan aftage uanede Mængder af Industriprodukter til Lettelse af Arbejdet og til Gavn for Produktionen samtidig med, at Industrierne kan aftage meget større Mængder forædlede Landbrugsvarer end hidtil. Det gælder kun om at faa Hjulene til at gribe ind i hinanden paa den rigtige Maade til Gavn for begge Parter.